

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІННОВАТИКИ, ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ТА ІНФРАСТРУКТУРИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового інституту
інноватики, природокористування та
інфраструктури

" 03 " 2023 р.

Василь БРИЧ

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. директора з науково-педагогічної
роботи

" 03 " 2023 р.

Віктор ОСТРОВЕРХОВ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового інституту
новітніх освітніх технологій

" 03 " 10 2023 р.

Святослав ПИТЕЛЬ

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Екологічна культура та етика»

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань: 10 «Природничі науки»

Спеціальність: 101 «Екологія»

Освітньо-професійна програма

«Екологія та біоекономіка»

Кафедра екології та охорони здоров'я

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції, год	Практ., год	ІРС, год	Тренінг, год	СРС, год	Разом, год	Залік/ Екзамен (сем.)
Денна	1	2	30	15	5	4	96	150	2
Заочна	1	2	8	4	-	-	138	150	2

ТЕРНОПІЛЬ - 2023

Робочу програму склав: д-р. екон. наук, проф. Дмитро ШУШПАНОВ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології та охорони здоров'я,
протокол № 3 від 03. 10. 2023 р.

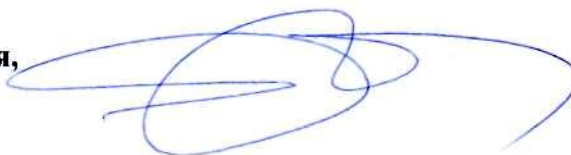
**В. о. завідувача кафедри,
к. е. н., ст. викладач**

Леонід БИЦЮРА

Розглянуто і схвалено групою забезпечення спеціальності «Екологія», протокол № 3
від 03. 10. 2023 р.

**Голова групи забезпечення,
к. е. н., ст. викладач**

Леонід БИЦЮРА

**Гарант освітньо-професійної програми,
к. е. н., доцент**

Василь ФАЙФУРА

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ЕКОЛОГІЧНА КУЛЬТУРА ТА ЕТИКА»

1. Опис дисципліни «Екологічна культура та етика»

Дисципліна – Екологічна культура та етика	Галузь знань, спеціальність, СВО –	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ЕСТ – 5	Галузь знань – 10 Природничі науки	Статус дисципліни вибіркова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів - 4	Спеціальність - 101 - Екологія	Рік підготовки: Денна - I Заочна - I Семестр: Денна – 2 Заочна –2
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти - магістр	Лекції: Денна – 30 год. Заочна - 8 год. Практичні заняття: Денна - 15 год. Заочна - 4 год.
Загальна кількість годин - 150		Самостійна робота: Денна - 96 год. Заочна - 138 год. Індивідуальна робота – 5 год. Тренінг– 4 год.
Тижневих годин: Денна форма навчання: I семестр – 10 год., з них аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю - залік

2. Мета і завдання вивчення дисципліни «Екологічна культура та етика»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Мета вивчення дисципліни «Екологічна культура та етика» є формування знань з культури та етики екологічної поведінки, культурної та еколого-етичної свідомості враховуючи історичні та сучасні аспекти взаємодії людини та природи.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- набуття глибокої внутрішньої мотивації до оволодіння культурою та етикою екологічної поведінки
- різновекторної співпраці між викладачем і студентами під час аналізу етико-екологічних проблем;
- сприяння формуванню гармонійної особистості, культурно та екоетико зорієнтованого громадянина України;
- набуття здатності поширювати і пропагувати екологічну культуру та етику як актуальний сучасний спосіб життя.

3. Програма навчальної дисципліни «Екологічна культура та етика»

Змістовний модуль 1. Теоретичні та практичні основи екологічної і техногенної безпеки

Тема 1. Екологічна культура та етика в системі «природа-суспільство»

Сутність екологічної культури та етики. Теоретичний та практичний аспекти дисципліни «Екологічна культура та етика». Роль етики в розумінні та розв'язанні екологічних проблем. «Екологічна культура та етика» як наука та навчальна дисципліна.

Структура екологічної культури та етики. Значення екологічної культури та етики.

Тема 2. Історія, розвиток екологічної культури етики.

Історія та перспективи екологізації суспільства. Зміна економічних пріоритетів екологічними. Ідея освіченого або розсудливого антропоцентризму в ранній екологічній етиці. Принцип екоцентризму або біоцентризму.

Етика землі. Забезпечення правового статусу живих істот. Глибинна екологія. Соціальна екологія. Екофемінізм. Сучасні екологічні сценарії та прогнози. Екологічна етика у постіндустріальному суспільстві.

Тема 3. Концепції і напрями в екологічній етиці

Екоцентристські моделі екологічної етики. Біоцентричні моделі екологічної етики. Екобіоцентричні моделі екологічної етики. Етика дикої природи як радикальний напрямок екологічної етики. Екоетичний ідеал.

Тема 4. Конституційні та правові засади екологічної культури та етики. Кодекс екологічної етики (Хартія Землі).

Зміст Хартії Землі. Повага і турбота про живу спільноту. Екологічна цілісність. Соціальна та економічна справедливість. Демократія, ненасильство та мир. Історія створення Хартії Землі.

Природа як моральний партнер людини. Загальноетичні принципи ставлення до природи. Цінності природи. Категоричний імператив І.Канта. Принцип максимізації блага Дж.С.Мілля.

«Етика благоговіння перед життям» А. Швейцера. Етика турботи. Повага до всіх форм буття. Права майбутніх поколінь. Презумпція небезпеки. Висвітлення екологічних проблем у засобах масової інформації.

Тема 5. Етичне ставлення до природи: принципи, правила, мотиви та обов'язки.

Принципи і правила екоетичного ставлення до природи. П'ять екоетичних принципів. Народні традиції етичного ставлення до природи. Етичні принципи ставлення до природи. Екологічне обґрунтування етичного ставлення до природи. Цінності природи: матеріальні і нематеріальні.

Тема 6. Екологічна культура та етика і природоохоронна естетика

Екологічна етика і природоохоронна естетика. Екологічна етика проти аматорського полювання. Культурні та екоетичні аспекти проведення дослідів і експериментів у наукових дослідженнях і навчальному процесі. Основні шляхи популяризації екологічної етики.

Тема 7. Екологічна культура та етика і релігія.

Екоетичне ставлення до природи в релігіях світу. Принцип неворожого ставлення до тварин (індуїзм, джайнізм, буддизм, піфагореїзм). Регламентация поведінки з тваринами у Старому Завіті. Антропоцентризм Нового Завіту. Традиції антропоцентризму і біоцентризму в західних наукових думках.

Тема 8. Прикладні аспекти екологічної культури та етики.

Загальні культурні та екоетичні принципи ставлення до природи і правила справедливого вирішення конфліктних ситуацій. Екоцентричні принципи ставлення до природи: принцип неспричинення шкоди чи збитків жодній істоті в навколишньому природному середовищі чи екосистемі. Принцип невтручання. Екологічна етика і обриси природокористування майбутнього.

Тема 9. Екологічна культура та етика й заповідна справа.

Природоохоронні зони. Заповідна справа. «Ресурсизм» (прагматизм), антропоцентризм та екоцентризм у заповідній практиці. Естетика природи та екологічна етика.

Тема 10. Чинники екологічної культури та етики.

Чинники руйнування системи людських цінностей. Шляхи виходу з екологічної кризи. Відповідальність як аспект розвитку взаємодії людини та природи.

Тема 11. Екологічна культура та етика в умовах війни та повоєнного відродження.

Екологічні наслідки війни. Особлива актуальність екологічної культури та етики в умовах повоєнного відродження.

Тема 12. Громадський екологічний рух.

Антропоцентризм та екоцентризм у громадському русі за екологічну чистоту. Рух «зелених». «Реалісти» та «фундаменталісти». Різноманітність методів екологічної боротьби. Громадські дискусії та обговорення. Політика та етика екологічної боротьби. Зарубіжні та українські громадські об'єднання екологічного спрямування, їхня роль у розвитку екологічної етики та практична діяльність.

Тема 13. Міжнародний рух з екологічної культури та етики.

Екокультурні організації в Україні і Європі. Міжнародні програмні документи екологічного спрямування, їхня роль у розвитку екологічної культури та етики.

4. Структура залікового кредиту дисципліни «Екологічна культура та етика» денна форма навчання

	Кількість годин					
	Лекції	Практ. заняття	Індивід. робота	Тренінг	Самостійна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Теоретичні та інституційні засади екологічної культури та етики						
Тема 1. Екологічна культура та етика в системі «природа-суспільство»	2	–		2	8	Початне опитування
Тема 2. Історія, розвиток екологічної культури етики.	2	2			7	
Тема 3. Концепції і напрями в екологічній культурі та етиці	2	–	1		7	
Тема 4. Конституційні та правові засади екологічної культури та етики. Кодекс екологічної етики (Хартія Землі).	2	2			7	
Тема 5. Етичне ставлення до природи: принципи, правила, мотиви та обов'язки.	2	–	1		8	
Змістовий модуль 2. Екологічна культура та етика й природоохоронна діяльність						
Тема 6. Екологічна культура та етика і природоохоронна естетика	2	2	1	2	7	Початне опитування
Тема 7. Екологічна культура та етика і релігія.	2	–			7	
Тема 8. Прикладні аспекти екологічної культури та етики	4	2			8	
Тема 9. Екологічна культура та етика й заповідна справа.	2	–	1		7	
Тема 10. Чинники екологічної культури та етики	4	2			8	
Тема 11. Екологічна культура та етика в умовах війни та повоєнного відродження.	2	1	1		7	
Тема 12. Громадський екологічний рух	2	2			8	
Тема 13. Міжнародний рух з екологічної культури та етики	2	2			7	
Разом	30	15	5	4	96	150

заочна форма навчання

			Самостійна робота	Контроль- ні заходи
	Лекції	Практ. заняття		
Змістовий модуль 1. Теоретичні та інституційні засади екологічної культури та етики				
Тема 1. Екологічна культура та етика в системі «природа-суспільство»	2	–	11	Поточне опитування
Тема 2. Історія, розвиток екологічної культури етики.		–	10	
Тема 3. Концепції і напрями в екологічній культурі та етиці	–	2	11	
Тема 4. Конституційні та правові засади екологічної культури та етики. Кодекс екологічної етики (Хартія Землі).	2	–	10	
Тема 5. Етичне ставлення до природи: принципи, правила, мотиви та обов'язки.		–	11	
Змістовий модуль 2. Екологічна культура та етика й природоохоронна діяльність				
Тема 6. Екологічна культура та етика і природоохоронна естетика	2	–	11	Поточне опитування
Тема 7. Екологічна культура та етика і релігія.	–	–	10	
Тема 8. Прикладні аспекти екологічної культури та етики	–	2	10	
Тема 9. Екологічна культура та етика й заповідна справа.	–	–	11	
Тема 10. Чинники екологічної культури та етики	–	–	10	
Тема 11. Екологічна культура та етика в умовах війни та повоєнного відродження.	–	–	11	
Тема 12. Громадський екологічний рух	2	–	11	
Тема 13. Міжнародний рух з екологічної культури та етики		–	11	
Разом	8	4	138	150

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Теоретичні та інституційні засади екологічної культури та етики

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

Тема: Історія, розвиток екологічної культури етики.

Мета: ознайомитися із закономірностями розвитку екологічної культури та етики

Питання для обговорення.

1. Історія та перспективи екологізації суспільства.
2. Зміна економічних пріоритетів екологічними.
3. Ідея освіченого або розсудливого антропоцентризму в ранній екологічній етиці. Принцип екоцентризму або біоцентризму.
4. Етика землі. Забезпечення правового статусу живих істот. Глибинна екологія. Соціальна екологія. Екофемінізм.
5. Сучасні екологічні сценарії та прогнози. Екологічна етика у постіндустріальному суспільстві.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

Тема: Конституційні та правові засади екологічної культури та етики. Кодекс екологічної етики (Хартія Землі).

Мета: засвоїти правові засади екологічної культури та етики.

Питання для обговорення.

1. Зміст Хартії Землі. Повага і турбота про живу спільноту.
2. Екологічна цілісність. Соціальна та економічна справедливість.
3. Демократія, ненасильство та мир. Історія створення Хартії Землі.
4. Природа як моральний партнер людини. Загальноетичні принципи ставлення до природи. Цінності природи.
5. Категоричний імператив І.Канта. Принцип максимізації блага Дж.С.Мілля.
6. «Етика благоговіння перед життям» А. Швейцера. Етика турботи.
7. Повага до всіх форм буття.
8. Права майбутніх поколінь.
9. Презумпція небезпеки.
10. Висвітлення еколого-етичних проблем у засобах масової інформації.

Змістовий модуль 2. Екологічна культура та етика й природоохоронна діяльність

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.

Тема: Екологічна культура та етика і природоохоронна естетика.

Мета: оволодіти етичними навичками проведення дослідів і експериментів в сфері екології

Питання для обговорення.

1. Екологічна етика і природоохоронна естетика.
2. Екологічна етика проти аматорського полювання.
3. Культурні та екоетичні аспекти проведення дослідів і експериментів у наукових дослідженнях і навчальному процесі.
4. Основні шляхи популяризації екологічної етики.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.

Тема: Прикладні аспекти екологічної культури та етики.

Мета: оволодіти прикладними аспектами екологічної культури та етики.

Питання для обговорення.

1. Загальні культурні та екоетичні принципи ставлення до природи і правила справедливого вирішення конфліктних ситуацій.
2. Екоцентричні принципи ставлення до природи: принцип неспричинення шкоди чи збитків жодній істоті в навколишньому природному середовищі чи екосистемі.
3. Принцип невтручання.
4. Екологічна етика і обриси природокористування майбутнього.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5.

Тема: Чинники екологічної культури та етики.

Мета: ознайомитись з знати чинники екологічної культури та етики.

Питання для обговорення.

1. Чинники руйнування системи людських цінностей.
2. Шляхи виходу з екологічної кризи.
3. Відповідальність як аспект розвитку взаємодії людини та природи.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.

Тема: Громадський екологічний рух.

Мета: ознайомитись із методами екологічної боротьби. Вміти вести громадські дискусії та обговорення в сфері екології

Питання для обговорення.

1. Антропоцентризм та екоцентризм у громадському русі за екологічну чистоту.
2. Рух «зелених», «Реалісти» та «фундаменталісти».
3. Різноманітність методів екологічної боротьби.
4. Громадські дискусії та обговорення. Політика та етика екологічної боротьби.
5. Зарубіжні та українські громадські об'єднання екологічного спрямування, їхня роль у розвитку екологічної етики та практична діяльність.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7.

Тема: Міжнародний рух з екологічної культури та етики.

Мета: засвоїти інформацію щодо міжнародних правил з екологічної культури та етики.

1. Екокультурні організації в Україні і Європі.
2. Міжнародні програмні документи екологічного спрямування, їхня роль у розвитку екологічної культури та етики.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Індивідуальні завдання з дисципліни «Екологічна культура та етика» виконуються самостійно кожним студентом на основі вільного вибору теми завдання. КППЗ охоплює усі основні теми дисципліни. Метою виконання КППЗ є поглиблення знань студентів у тих темах курсу, що найменш розглядаються у лекційних і практичних заняттях. При виконанні та оформленні КППЗ студент може використати комп'ютерну техніку, інформацію з Інтернету, статистичний, довідковий та інші необхідні матеріали. Виконання КППЗ вимагає від студентів навичок опрацювання статистичних показників, вміння робити еколого-економічні розрахунки, аналізувати і систематизувати використану інформацію, робити висновки та рекомендації щодо вирішення поставлених екологічних проблем. КППЗ оцінюється за 100 – бальною шкалою з наступним її переведенням у середньозважену величину в залежності від питомої ваги відповідної складової залікового кредиту.

Варіанти КПЗ з дисципліни «Екологічна культура та етика»

1. Взаємини людини та природи: історико-методологічний аналіз.
2. Витоки антропоцентризму. Природоохоронна неспроможність антропоцентризму.
3. Впровадження ідей екологічної етики в групи активістів.
4. Державна політика щодо екологічної безпеки.
5. Державні програми із захисту навколишнього середовища.
6. Дослідження і використання природних місць, народних екологічних традицій в розвитку екологічної етики.
 7. Екоетичний ідеал
 8. Екологічна етика і народні традиції.
 9. Екологічна етика і природоохоронна естетика.
 10. Екологічна етика та сучасна цивілізація.
 11. Екологічна культура та моральні цінності сучасного суспільства.
 12. Екологічна культура як духовно-моральний фактор та філософія.
 13. Екологічний моніторинг та експертиза. Основи раціонального природокористування. Безвідходні та маловідходні технології
 14. Екологічний та аксіологічний аспекти розуміння глобальної кризи.
 15. Етика відповідальності – сучасні акценти.
 16. Етичні перспективи екологічної свідомості.
 17. Залучення до поширення ідей екологічної етики представників різних релігійних конфесій, культурних лідерів і активістів громадських рухів.
 18. Захист дикої природи – обов'язок і моральна відповідальність перед поколіннями
 19. Морально-релігійні мотиви захисту дикої природи.
 20. Обґрунтування прав природи. Критика ідеї прав природи.
 21. Основні філософські моделі екологічної етики
 22. Охорона дикої природи – дія доброчинності.
 23. Поняття “держава” за М.Вебером.
 24. Права природи. До історії питання про права природи.
 25. Привернення уваги до екологічної етики в межах біології та екології.
 26. Психологічні та педагогічні аспекти екологічного та морального виховання.
 27. Роль держави при захисті екосистем.
 28. Роль екоетики у міському зеленому господарстві.
 29. Українське та міжнародне екологічне право. Природо-охоронні організації.
 30. Юридична практика захисту прав природи.

Самостійна робота

№ п/п	Тематика
2.	Екологічна етика як наукова та навчальна дисципліна: предмет, метод, витоки та етапи розвитку, основні напрямки та концептуальні засади;
3.	Етичні аспекти екологічного права;
4.	Екоетика лісгосподарської та лісопромислової діяльності, ландшафтної архітектури;
5.	Філософсько-методологічні проблеми геоетики, біоетики, натуралістичної етики та екології людини;
6.	Взаємодія екоетики та екокультури з етикою бізнесу та управління;
7.	Екологічна етика та екологія духу у світлі космічного мислення;
8.	Моральна відповідальність вченого за екологічні наслідки науково-технічного прогресу;
9.	Екологічна культура та моральні цінності студентської молоді (досвід соціологічного аналізу);
10.	Екологія освіти, психологічні та педагогічні аспекти екологічного та морального виховання.
11.	Глобальна екологічна етика та проблеми екології духу в умовах світової системної кризи;
12.	Міжнародні проекти у сфері екологічної культури та етики

8. Тренінг з дисципліни.

Тематика: Оцінка стану навколишнього середовища регіону

1. Екологічна культура як складова суспільного розвитку.
2. Вплив екстремальних умов на екологічну свідомість.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі навчання дисципліни «Екологічна культура та етика» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- заліково-модульне тестування та опитування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КПЗ;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольна робота;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Екологічна культура та етика» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (підсумкова оцінка за КПІЗ, враховуючи поточне опитування)
30%	40%	30%
1. Опитування (тестування) на заняттях: 5 теми по 4 балів – мах 20 балів. 2. Письмова робота – мах 80 балів.	1. Усне опитування (тестування) на заняттях: 6 тем по 5 балів – мах 30 балів. 2. Письмова робота – мах 70 балів.	1. Підготовка КПІЗ – мах 40 балів. 2. Захист КПІЗ – мах 40 балів. 3. Участь у тренінгах – мах 20 балів.

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добро)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1	Електронний варіант лекцій	1–13
2	Тестові завдання (електронний варіант)	1–13
3	Контрольні роботи (у т. ч. електронний варіант)	1–13

Рекомендовані джерела інформації

1. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 16, ст. 70.
2. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 р. № 2707-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1992. № 50, ст. 678.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1991. № 41, ст. 546.
4. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 29, ст. 315.
5. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 р. № 2354-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 16, ст. 138.
6. Про Червону книгу України: Закон України від 7 лют. 2002 р. № 434. Відом. Верховної Ради України. 2002. № 30. Ст. 201.
7. Андрущенко Т. В., Боголюбов В. М., Рідей Н. М. Екологічна етика і освіта для сталого розвитку // *Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку* : монографія; за ред. Н. М. Рідей, Л. М. Панченко. 2 видання, доповнене і перероблене. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 412 с
8. Борейко В. Є., Шуміло О. О., Шеховцов В. В., Шуміло О. М. Екологічна етика: навчальний посібник. Харків: Право, 2015. 304 с.
9. Горун М. В., Пиріг Г. І., Файфура В. В., Федірко М. М. Екологія: навчальний посібник. Тернопіль, 2019. 156 с.
10. Курняк Л. М. Екологічна культура: поняття та формування. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету "Україна"*. 2015. № 10. С. 48-51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2015_10_14.
11. Марчак Т. А. Екологія та екологічна етика. Робоча програма навчальної дисципліни. URL: https://kpd.edu.ua/wp-content/uploads/2020/02/ekolohiia_ta_ekolohichna_etyka.pdf
12. Михайлюк С. Аксіологічні основи екологічної етики. *Науковий вісник Чернівецького університету. Філософія*. № 754-755. 2015. С. 223-227.
13. Пасічник С. Екологічна етика: тексти лекцій для студентів небіологічних спеціальностей: навчально-методичний посібник / С. В. Пасічник, Г. М. Лисенко, Б. Ю. Кедров, О. С. Вобленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 61 с.
14. Платформа рішень для менеджерів природоохоронної діяльності. URL: <http://ecolog-ua.com>.
15. Прохорова Л., Зав'ялова Т., Непша О. Екологічна освіта та виховання молоді як основа екологічної культури суспільства Екологія – філософія існування людства: зб. наук. праць. Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2018. С. 96–100.
16. Скиба О. Екологічна культура як складова духовності сучасної людини. *Вісник Національного Авіаційного Університету. Серія: Філософія. Культурологія*. № 33.1: 2021. С. 146–149.

17. Шевель, А. О. Роль освіти у формуванні екологічної культури. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. № 33. 2008. С. 33–41.
18. Attfield R. *Environmental Ethics: An Overview for the Twenty-First Century*, 2nd Edition. 2014. 278 p.
19. Clare P., McShane K., Sandler R. Environmental ethics/ *Annual Review of Environment and Resources*. № 39. 2014. P. 419-442.
20. DesJardins J. R. *Environmental Ethics* 5th Edition. Cengage Learning. 2012. 304 p.

Internet-ресурси

1. Міністерство екології та природних ресурсів України: офіційний сайт. URL: <https://menr.gov.ua/>
2. Державна служба геології та надр України. <https://www.geo.gov.ua/>
3. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. <https://www.dsns.gov.ua/>
4. Державне агентство водних ресурсів України. <https://www.davr.gov.ua/>
5. Державне агентство земельних ресурсів України. <https://land.gov.ua/>
6. Державне агентство лісових ресурсів України. <https://forest.gov.ua/>
7. Державний класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10>
8. Положення про державну систему моніторингу довкілля. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/391-98-%D0%BF>
9. ДСТУ ISO 14001:2015 Системи екологічного управління. URL: http://quality.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3-ISO_14001-2015-.pdf.
10. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17#Text>.